

WARISAN BUDAYA SABAH ETNISITI dan MASYARAKAT

Editor
Mohd Sarim Hj. Mustajab

**WARISAN
BUDAYA SABAH
ETNISITI dan MASYARAKAT**

Mohd Sarim Hj. Mustajab
First Printing / Cetakan Pertama, 2004

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced or transmitted, in any form or by any means, electronic or mechanical including photocopy, recording, or any information storage and retrieval system, without permission in writing from Unit Penerbitan, Universiti Malaysia Sabah.

Hakcipta terpelihara. Tiada bahagian daripada terbitan ini boleh diterbitkan semula, disimpan untuk pengeluaran atau dikeluarkan ke dalam sebarang bentuk atau dengan sebarang alat juga pun, sama ada dengan cara elektronik, gambar serta rakaman dan sebagainya tanpa kebenaran bertulis daripada Unit Penerbitan, Universiti Malaysia Sabah.

Perpustakaan Negara Malaysia   Data Pengkatalogan-dalam-Penerbitan

Mohd Sarim Hj. Mustajab

Warisan Budaya Sabah: Etnisiti dan Masyarakat / Mohd Sarim Hj. Mustajab
Bibliografi: ms. 268
Mengandungi indeks

ISBN 983-2641-05-5

Published in Malaysia by/ Diterbitkan di Malaysia oleh
Unit Penerbitan
UNIVERSITI MALAYSIA SABAH
Locked Bag 2073, 88999 Kota Kinabalu,
Sabah, Malaysia.

Printed in Malaysia by / Dicetak di Malaysia oleh
I-Teamwork (M) Sdn Bhd
Lot No. 2, Lrg Buah Duku 1, Jln. Kolombong,
Mile 5½, Jln. Tuaran, 88100 Kota Kinabalu.
Tel: 088-386877 Fax: 088-389877

**WARISAN
BUDAYA SABAH
ETNISITI dan MASYARAKAT**

Editor

Mohd Sarim Hj. Mustajab

(577884-P)

Pusat Penataran Ilmu dan Bahasa
Universiti Malaysia Sabah
2004

Untuk

isteri & anak-anak tersayang
yang sabar menyaksikan
kelahiran buku ini

...

Pengenalan

Sebagai sebuah negeri yang terkenal dengan jolokan 'Negeri di bawah bayu', Sabah menawarkan banyak peluang kepada para penyelidik baik dalam bidang sains sosial mahu pun dalam disiplin ilmu yang lain, untuk meneliti serta mengkaji aspek-aspek tertentu mengenai budaya serta etnisiti masyarakatnya. Sesuai dengan maksud di atas, buku ini merupakan satu percubaan untuk melihat kepelbagaian dalam masyarakat serta budaya yang diamalkan oleh suku kaum atau kumpulan etnik yang mewarnai budaya negeri ini. Terpaksa diakui bahawa buku ini bukanlah satu kajian yang komprehensif tentang budaya dan masyarakat Sabah secara keseluruhannya tetapi ia lebih merupakan satu kajian yang memberi fokus kepada aspek-aspek tertentu budaya beberapa suku kaum yang terdapat di Sabah. Selain itu, kegiatan sosiobudaya dan politik turut diberi perhatian walaupun ia tidaklah merupakan tema yang sentral di dalam buku ini.

Artikel-artikel yang terkumpul di dalam buku ini merupakan hasil penyelidikan yang telah dijalankan oleh beberapa orang tenaga pengajar akademik dari Pusat Penataran Ilmu dan Bahasa, Universiti Malaysia Sabah serta juga beberapa orang tenaga akademik dari Sekolah Sains Sosial di universiti ini. Turut meyumbang didalam koleksi ini adalah mereka yang menjalankan kajilidikan tentang aspek-aspek tertentu mengenai budaya suku kaum di Sabah. Sehubungan itu saya ingin mengambil kesempatan disini untuk merakam ucapan takziah saya kepada keluarga Allahyarham Datu'Bandira bin Datu' Alang, salah seorang penyumbang rencana dalam buku ini yang telah kembali kerahmatullah, dan tidak berkesempatan melihat terbitnya karya beliau di dalam buku ini. Semoga Allah mencucuri rahmat kepada rohnyanya.

Dalam menyediakan koleksi ini, saya ingin mengambil kesempatan mengucapkan setinggi-tinggi terima kasih kepada Dekan, Pusat Penataran Ilmu dan Bahasa, Prof. Dr Ahmat Adam yang senantiasa memberi sokongan dan cabaran kepada kami untuk menghasilkan sesuatu penerbitan yang berbentuk ilmiah. Ucapan terima kasih juga ditujukan kepada Tan Sri Prof. Datuk Seri Panglima Dr. Abu Hassan Othman, Naib Canselor Universiti Malaysia Sabah, yang senantiasa mengalakkan tenaga pengajar Universiti ini agar terlibat secara langsung baik dalam bidang penyelidikan mahu pun penerbitan. Kepada penyumbang-penyumbang artikel di dalam buku ini saya mengucapkan ribuan terima kasih kerana bergitu sabar menanti kelahirannya.

Mohd Sarim Hj. Mustajab

Editor

Pusat Penataran Ilmu dan Bahasa

Universiti Malaysia Sabah

10 Ogos 2004

Kandungan

Pengenalan

Bahagian I: Menelusuri Mitos Asal Usul dan Budaya Kadazandusun

- Bab 1. Asal Usul Orang Kadazandusun: Satu Pertimbangan Semula daripada Sumber Lisan
Low Kok On 3
- Bab 2. *Kadazandusun "Travel" Folktales: A Bildungsroman of the Individual and Community*
Sim Chee Cheang 31
- Bab 3. *Sundait* Pengucapan Istimewa Masyarakat Kadazandusun
Lokman Abdul Samad 41
- Bab 4. Meaning and Prototype: A Reflection of World-View in some Dusun Verbs
Veronica Petrus Atin 53

Bahagian II: Kepelbagaian Etnisiti Peribumi Sabah

- Bab 5. Undang-undang Adat: Satu Tafsiran Awal terhadap Indikator Sosial Bajau
Saidatul Nornis Hj. Mahali 63
- Bab 6. The Impact of Colonialism on the Indigenous Society in Sabah: A Case Study in Kudat District of Sabah
Paul Porodong 77
- Bab 7. Sejarah, Sosioekonomi dan Kebudayaan Suku Kaum Bisaya Sabah
Siti Aidah bte Hj. Lokin 91

Bab 8. Penglibatan Suku Kaum Idahan dalam Aspek Sosioekonomi dan Pentadbiran di Lahad Datu <i>Jusman bin Aman Setia</i>	105
Bab 9. Suku Kaum Iranun <i>Datu' Bandira bin Datu' Alang</i>	119
Bahagian III: Perkembangan Sosiobudaya	
Bab 10. Kegiatan Persuratan dan Persatuan Sosiobudaya di Sabah <i>Mohd Sarim Hj. Mustajab</i>	141
Bab 11. Hubungan Kaum (Suku Kaum) dalam Novel Penulis Sabah <i>Asmiaty Amat</i>	163
Bab 12. Ukiran Keranda Agop Batu Tuluq Dan Agop Miasias: Satu Pemerhatian Analitis Tentang Pembentukan Corak Pada Permukaan <i>Ismail Hj. Ibrahim</i>	179
Bab 13. Bahan Cetak Bahasa Peribumi Sabah: Peranan dan Sumbangannya dalam penyebaran Agama Kristian <i>Mat Zin bin Mat Kib</i>	197
Bahagian IV: Politik dan Migrasi	
Bab 14. Kadazandusun Nationalism: Journey from Village to State 1960-1994 <i>Sabihah Osman</i>	217
Bab 15. Perantau Jawa di Sabah dari Perspektif Sejarah <i>Khazin Mohd Tamrin</i>	229
Bibliografi	245
Biodata Penulis	251
Indeks	253